

บทวิจารณ์หนังสือเรื่องคณะศึกษาศาสตร์

Book Review of a Work on the Faculty of Education

ณัฐวุฒิ วรรณโกษิต

Nattawut Worratanakosit

หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Faculty of Education (Thai Language)

Mahamakut Buddhist University

พระครูวินัยธรสุขุม สุขวาทโก

PhrakhruvinaiTHON Sukhum Sukhavattako

วัดนครอินทร์ นนทบุรี

Wat Nakorn-In, Nonthaburi

มนัสวี มนต์ปัญญาวัฒนา

Manatsawee Monpannawattana

สถาบันนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยมหิดล

Institute for Innovative learning Mahidol University

E-mail: b_av7@hotmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 1 มกราคม 2568

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 29 มิถุนายน 2568

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 29 มิถุนายน 2568

1. บทนำ

ในโลกยุคศตวรรษที่ 21 ที่การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ทั้งด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ระบบการศึกษาก็จำเป็นต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทใหม่อย่างเร่งด่วน คณะศึกษาศาสตร์ในฐานะหน่วยงานหลักที่มีบทบาทสำคัญในการผลิตครู พัฒนานักวิชาการด้านการศึกษา และผลักดันนโยบายทางการศึกษาจึงกลายเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงของประเทศ การทำความเข้าใจบทบาท หน้าที่ และทิศทางของคณะศึกษาศาสตร์ในยุคใหม่นั้น ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงในหมู่นักการศึกษาเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับผู้บริหารนโยบาย ผู้กำหนดหลักสูตร และประชาชนทั่วไปที่ตระหนักถึง ความสำคัญของการศึกษา

หนังสือเรื่อง “*คณะศึกษาศาสตร์*” ได้หยิบยกประเด็นเหล่านี้มาวิเคราะห์อย่างลึกซึ้ง โดยมุ่งสำรวจทั้งประวัติศาสตร์การก่อตั้ง แนวคิดทางปรัชญาการศึกษา ตลอดจนความท้าทายร่วมสมัยที่คณะศึกษาศาสตร์ต้องเผชิญในโลกที่การเรียนรู้ไม่ถูกจำกัดอยู่แค่ในห้องเรียนอีกต่อไป ผู้เขียนนำเสนอเนื้อหาอย่างเป็นระบบ โดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ควบคู่กับการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ทำให้หนังสือเล่มนี้มีลักษณะทั้งเชิงอธิบายและเสนอแนะ อันเป็นคุณลักษณะที่ทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจภาพรวมของคณะศึกษาศาสตร์ได้อย่างลึกซึ้งและรอบด้าน

การศึกษาหนังสือเล่มนี้จึงมีคุณค่าไม่เพียงต่อผู้ที่อยู่ในแวดวงวิชาชีพครูหรือการศึกษาเท่านั้น แต่ยังมีประโยชน์ต่อสาธารณชนที่สนใจในเรื่องคุณภาพของระบบการศึกษาไทย หนังสือเล่มนี้นำเสนอภาพสะท้อนของความก้าวหน้าและจุดอ่อนของคณะศึกษาศาสตร์ พร้อมทั้งเปิดพื้นที่ให้มีการตั้งคำถามถึงบทบาทอุดมการณ์ และความรับผิดชอบของคณะศึกษาศาสตร์ต่อสังคมในอนาคต ด้วยเหตุนี้ การวิจารณ์และวิเคราะห์เนื้อหาในหนังสือ “*คณะศึกษาศาสตร์*” จึงไม่ใช่เพียงการทบทวนผลงานเชิงวิชาการเท่านั้น แต่ยังเป็นการเปิดพื้นที่สำหรับการไตร่ตรองถึงอนาคตของการศึกษาทั้งระบบในสังคมไทยด้วย

2. สารัตถะของหนังสือ

1. ประวัติศาสตร์และการพัฒนา

หนึ่งในจุดเด่นของหนังสือเล่มนี้ คือการนำเสนอ “ประวัติศาสตร์ของคณะศึกษาศาสตร์” อย่างมีระบบ ผู้เขียนได้สืบค้นข้อมูลจากแหล่งประวัติศาสตร์การศึกษา และเรียบเรียงออกมาเป็นลำดับเหตุการณ์ตั้งแต่ยุคก่อตั้งถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะในช่วงที่ระบบการศึกษาของไทยมีการเปลี่ยนแปลงตามบริบททางสังคมและการเมือง เช่น การปฏิรูปการศึกษาใน พ.ศ. 2542 หรือการเข้าสู่ยุคดิจิทัลที่เปลี่ยนพฤติกรรมผู้เรียน หนังสือชี้ให้เห็นว่าคณะศึกษาศาสตร์ไม่เพียงแค่ปรับตัวตามยุคสมัย แต่ยังมีบทบาทในการผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบอยู่เสมอ

2. ปรัชญาการศึกษาและการผลิตครู

อีกประเด็นสำคัญที่ผู้เขียนเน้นคือ “ปรัชญาการศึกษา” ที่เป็นแกนกลางของการดำเนินงานของคณะศึกษาศาสตร์ โดยเสนอว่าการผลิตครูไม่ควรจำกัดแค่ความรู้ในเนื้อหา (content) หรือวิธีสอน (pedagogy) เท่านั้น แต่ต้องเน้นที่การพัฒนาความเป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์ ครอบคลุมด้านจริยธรรม ความคิดสร้างสรรค์ และภาวะผู้นำ ผู้เขียนยังเสนอด้วยว่าหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ควรปรับปรุงเพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงของโลก เช่น การบูรณาการทักษะในศตวรรษที่ 21 การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสารหลายภาษา และการเรียนรู้ตลอดชีวิต

3. ความท้าทายในบริบทโลกยุคใหม่

หนังสือเล่มนี้ได้สะท้อนความท้าทายสำคัญหลายประการ เช่น ความล้าหลังของหลักสูตร ความไม่เพียงพอของงบประมาณ การขาดแคลนอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญ และการปรับตัวกับบริบทเทคโนโลยีสมัยใหม่ ผู้เขียนชี้ให้เห็นว่า คณะศึกษาศาสตร์ไม่อาจอยู่ในโลกแห่งการศึกษาตามแบบเดิมได้อีกต่อไป แต่ต้องเรียนรู้วิธีการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และต้องกล้าเปิดรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมการเรียนรู้ ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติ

4. วิสัยทัศน์และทิศทางในอนาคต

เนื้อหาในบทสุดท้ายของหนังสือคือสิ่งที่สร้างความโดดเด่นให้แก่หนังสือเล่มนี้อย่างแท้จริง ผู้เขียนได้เสนอวิสัยทัศน์ของคณะศึกษาศาสตร์ในศตวรรษที่ 21 ไว้อย่างชัดเจนว่า ต้องเป็น “ผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา” ไม่ใช่เพียงแค่หน่วยผลิตครู แต่ต้องเป็นศูนย์กลางนวัตกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อความยั่งยืน ผู้เขียนยังเสนอแนวทางการออกแบบหลักสูตรใหม่ เช่น การบูรณาการ AI เข้ากับการเรียนรู้ การใช้ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ในการประเมินผล และการพัฒนาครูให้เป็นนักวิจัยและนักนวัตกรรม

3. บทสรุป

หนังสือ “*คณะศึกษาศาสตร์*” เป็นงานเขียนที่มีคุณค่าอย่างยิ่งต่อวงวิชาการด้านการศึกษาในประเทศไทย ด้วยการนำเสนอข้อมูลอย่างรอบด้าน ทั้งในมิติประวัติศาสตร์ แนวคิดเชิงปรัชญา และการวิเคราะห์เชิงโครงสร้างของคณะศึกษาศาสตร์ในฐานะหน่วยงานหลักที่ผลิตและพัฒนาครู ตลอดจนเป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อนระบบการศึกษา หนังสือเล่มนี้ได้จำกัดอยู่เพียงการบรรยายข้อเท็จจริง แต่ได้นำเสนอการวิพากษ์เชิงลึกถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และความท้าทายที่คณะศึกษาศาสตร์ต้องเผชิญในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

หนึ่งในประเด็นสำคัญที่ผู้เขียนนำเสนอคือการพัฒนาครูในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยชี้ให้เห็นว่าครูยุคใหม่ต้องมีทั้งความรู้ในศาสตร์เฉพาะ ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนเชิงสร้างสรรค์ และทักษะในศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดเชิงวิพากษ์ การใช้เทคโนโลยี การทำงานร่วมกัน และการสร้างนวัตกรรม หนังสือได้เสนอว่าคณะศึกษาศาสตร์ควรออกแบบหลักสูตรใหม่ที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและสังคมโลกในอนาคต และควรเป็นศูนย์กลางการพัฒนาองค์ความรู้ที่สนับสนุนให้ครูเป็นมากกว่าผู้ถ่ายทอดความรู้ แต่เป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจและผู้นำทางปัญญา

อีกประเด็นหนึ่งที่หนังสือเล่มนี้เน้นย้ำคือความจำเป็นในการปรับโครงสร้างการบริหารจัดการภายในคณะศึกษาศาสตร์ให้มีความยืดหยุ่น โปร่งใส และตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างทันที่ ผู้เขียนยังได้วิเคราะห์ว่าคณะศึกษาศาสตร์ไม่ควรดำเนินการโดยลำพัง แต่ควรสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และยกระดับมาตรฐานการศึกษาให้เทียบเท่าสากล นอกจากนี้ยังเสนอแนวทางการพัฒนาบุคลากรสายวิชาการ เช่น การสนับสนุนงานวิจัย การพัฒนาทักษะการสอน และการส่งเสริมบทบาทผู้นำทางวิชาการ

โดยสรุป หนังสือ “*คณะศึกษาศาสตร์*” มิได้เป็นเพียงงานวิเคราะห์เชิงวิชาการเท่านั้น แต่ยังเป็นคำเชิญชวนให้สังคมไทยหันกลับมาทบทวนบทบาทของ “คณะศึกษาศาสตร์” ในฐานะหน่วยขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศอย่างแท้จริง ผู้เขียนได้เสนอภาพอนาคตที่คณะศึกษาศาสตร์ไม่ใช่เพียง “แหล่งผลิตครู” แต่เป็น “ศูนย์กลางนวัตกรรมทางการศึกษา” ที่สามารถตอบสนองต่อโลกใหม่อย่างชาญฉลาดและมีวิสัยทัศน์ หนังสือเล่มนี้จึงสมควรอย่างยิ่งสำหรับผู้ที่ต้องการเข้าใจโครงสร้างและความเปลี่ยนแปลงของการศึกษาไทยในภาพรวม ตลอดจนเป็นแรงบันดาลใจแก่ผู้ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาในทุกระดับ

บรรณานุกรม

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). รายงานแนวโน้มการศึกษาไทยในอนาคต. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

https://backoffice.onec.go.th/uploaded/ebook/ebook_62_07_02_151313.pdf

UNESCO. (2021). **Reimagining our futures together: A new social contract for education.**

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000379707>.

World Economic Forum. (2020). **The future of jobs report 2020.**

<https://www.weforum.org/reports/the-future-of-jobs-report-2020>.